

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

номзади илмҳои филологӣ **Чамолов Илҳом Мазбурович** ба диссертатсияи **Абдуҷалилов Фирдавс Низомович** дар мавзӯи **"Журналистикаи интернетӣ дар Тоҷикистон: ташаккул, мушкилот ва дурнамо"** барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси **10.01.10 - Рӯзноманигорӣ**

Рӯзноманигории муосир, ки ҳоло ҳамрадиф бо як тарҳи хеле муассир ва фарогири ҷомеаи иттилоотӣ рӯ ба рушд овардааст, ҳамзамон як қатор вежагӣ ва хусусиятҳои сифатиро ба худ касб мекунад. Аз ҷумла, дар муҳити расонаӣ ҷойгоҳи Интернет-журналистика таҳким ва тавсеа меёбад ва таъсири бештари Интернет— журналистика ба матбуот, телевизион ва радио ба мушоҳида мерасад. Ин равандҳо дар пасманзари ташаккул ёфтани парадигмаи нави иттилоотӣ, ки аслан тақвияти ҷанбаи иртиботии фаъолияти журналистиро инъикос мекунанд, амалӣ мешаванд ва ин ҳама ба густариши фазои иттилоотӣ таъсири мусбат мерасонад. Интернет-журналистика воқеан ҳам як ҳодисаи ғайримӯқаррарӣ дар соҳаи рӯзноманигорӣ аст, ки онро метавон як зинаи хеле муҳим дар рушди нумуи журналистика тавсиф кард.

"Интернет-журналистика", "онлайн журналистика", "журналистикаи рақамӣ", "рӯзноманигории чандрасонаӣ" ` "рӯзноманигории расонаҳои нав" ё "рӯзноманигории ҳамгиро" (конвертгенӣ)" ин ҳама мафҳумҳои муродифи ҳам ҳастанд, ки дар соҳаи журналистика маҳз дар заминаи рушди Интернет ба миён омаданд ва аз ҷониби воситаҳои ахбори омма ба кор гирифтани платформаҳои интернетиро дар назар доранд.

Интернет давраи давраи рақамиро ба вуҷуд овард ва на танҳо рӯзноманигорӣ, балки рӯзноманигор, муштарию мухотаб ва умуман низоми воситаҳои ахбори оммаро куллан тағйир дод. Маълум аст, ки вақте ҷомеа хондан ва навиштанро ёд гирифт, ҷаридаю рӯзномаро интишор намуд. Бо мурури замон ба ин ҳам қаноат накард ва ихтирооти навбатии одамон радио, телевизион ва шабакаи умумичаҳонии Интернет буд. Дар натиҷаи ихтирооти шабакаи умумичаҳонии Интернет типҳои нави ҳанӯз таҳқиқношудаи расона – ВАО-и интернетӣ ташаккул ёфт. Ин амр водор мекунад, захираҳои

электронии интернетӣ, бахусус онҳое, ки ба ВАО тааллуқ доранд, мавриди омӯзиши фарогир қарор гиранд ва аз нигоҳи илмӣ – амалӣ арзёбӣ шаванд.

Дар фазои иттилоотии Тоҷикистон низ равандҳои рушди расонаҳои нави рақамӣ ва рӯзноманигории Интернетӣ ба мушоҳида мерасанд ва амалан дар афкори умум таъсир мегузоранд. Ҳарчанд ин мавзӯ, то ҳақде дар таҳқиқотҳои илмии олимони тоҷик ишора шуда бошад ҳам, аммо таҳаввулотӣ ҷиддии 20 соли охири расонаҳои кишвар ханӯз дар манзари таҳқиқи фарогири илмӣ қарор нагирифтааст.

Аз ин ҷиҳат, ба андешаи банда, диссертатсияи Абдучалилов Фирдавс Низомович, ки масъалаҳои ташаккул, мушкилот ва дурнамои журналистикаи интернетӣ дар Тоҷикистонро мавриди таҳлилу арзёбӣ қарор додааст, барои журналистикаи тоҷик хеле саривактӣ ва мубрам ба назар мерасад. Диссертатсия дар муайян кардани самтҳои асосии равандҳои рушди журналистикаи интернетии ватанӣ аҳамияти муҳими назариявӣ ва амалӣ дорад.

Рисола дар асоси маводи зиёд ва манбаъҳои таърихӣ, ки ба мавзӯи таҳқиқот дахл доранд, навишта шудааст. Муаллифи диссертатсияи мазкур мавзӯро аз чанд зовия баррасӣ карда, дар асоси воқеиятҳое, ки дар фазои иттилоотӣ ба мушоҳида мерасанд ва дар заминаи таҳлилу муқоиса, тамоюли ташаккули низоми нави иттилоотӣ, таъсири воситаҳои навини паҳши ахбор ба афкори омма, рақобати расонаҳои анъанавӣ ва навин, инчунин мушкилоту монеаҳои журналистикаи интернетиро дар Тоҷикистон натиҷагирӣ ва хулосаҳои мушаххасро ироа кардааст.

Мақсади асосии рисола - муайян намудани вижагиҳои журналистикаи интернетӣ, нишон додани ҷойгоҳи он дар низоми иттилоотии кишвар, баррасии равандҳои ташаккулу таҳаввул ва дар ин замина ошкор кардани мушкилоту монеаҳои ҷорӣ ва самтҳои афзалиятноки рушди минбаъдаи журналистикаи интернетӣ буда. Дар диссертатсия бори нахуст ин масъалаҳо ба таври фарогир баррасӣ шудаанд. Ҳам мавзӯи таҳқиқот ва ҳам василаҳои пажӯҳиш аз он далолат медиҳанд, ки муаллиф кӯшиш ба харҷ додааст, то унсурҳои баҳси илмӣ арзёбӣ ба низом дароварда шаванд.

Барои воқеӣ ва илман асоснок баромадани хулоса ва натиҷаҳо муаллифи диссертатсия дар пажӯҳиши хеш аз методҳои таҳлилӣ ва муқоисавӣ истифода намуда, усулҳои таърихӣ тадқиқотро ҳам ба назар гирифтааст.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, ҳашт зербоб, хулоса ва феҳристи адабиёт иборат аст.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯ, дараҷаи омӯзиши он, ҳадаф ва вазифаҳо, навғониҳои таҳқиқ, арзиши назариявӣ ва амалии он, асосҳои методологии таҳқиқ, нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, хронология ва татбиқи натиҷаҳои таҳқиқ муаррифӣ шудааст.

Боби аввали рисола - “Заминаҳои пайдоиш ва ташаккули журналистикаи интернетӣ дар Тоҷикистон” ном дошта, аз се фасл иборат аст. Дар боби мазкур масъалаҳои журналистикаи интернетӣ ҳамчун падидаи нав дар инзоми иртиботи оммавӣ, хадмоти интернетӣ ва зухури журналистикаи онлайнӣ дар Тоҷикистон ва интернет ҳамчун манбаи нави иттилоот ва иртибот дар рӯзноманигорӣ таҳлил шудаанд. Муаллиф дар хулосаи ин боб таъкид менамояд, ки инқилоби фанновариҳои технологӣ дар воқеъ ба типи нави журналистика- журналистикаи интернетӣ асос гузошта, он дар арсаи илм ба сифати шоҳаи алоҳидаи омӯзиш арзиш пайдо кардааст. Бино ба таъкиди ӯ шурӯъ аз соли 2005 журналистикаи интернетӣ ҳамчун чараёни мустақили таркибёфта аз унсурҳои универсалӣ баромад мекунад.

Боби дуюми диссертатсия - “Вижагиҳои журналистикаи интернетӣ ва ҷойгоҳи он дар низоми васоити электронии ахбори омма” ном дошта, аз се фасл иборат аст. Дар фасли якум проблемаҳои журналистикаи тоҷик дар ҳамгирӣ бо интернет, фасли дуум - фаъолияти радиову телевизионҳои кишвар дар марҳилаи ташаккули журналистикаи онлайнӣ ва фасли сеюм оид ба хусусиятҳои паҳши иттилои чандрасонаӣ баҳс мекунад.

Дар чараёни баррасии ин масъалаҳо дисертант ба хулоса омадааст, ки дар раванди гузариши расонаҳои анъанавӣ ба платформаи навин, онҳо ба чанд монесаи ҷиддӣ гирифта шудаанд, ки рақобатҳои бозорӣ, мухотабон ва ҳам бархурдҳои идеологӣ дар ин замина баръало мушоҳида мешаванд. Бо вучуди ин раванди ҳамгирии расонаҳо идома дорад ва он имкон хоҳад дод, ки минбаъд дар фазои маҷозӣ веб-сайтҳои рақобатпазир пайдо шаванд ва бренди худро эҷод намоянд.

Боби сеюми диссертатсия “Раванди ташаккули қолабҳои муосири интернет-журналистика дар Тоҷикистон” аз ду фасл иборат буда, масъалаҳои онлайн-газета ва низоми кории он дар фазои иттилоотӣ ва мушкilotи рушди журналистикаи интернетӣ дар музофоти кишварро баррасӣ мекунад.

Муаллиф аз камбудихоии расонахоии маҳаллӣ таъкид намуда, ишора кардааст, ки бидуни ҳалли онҳо ба пешрафти баҳши интернетӣ ноил шудан ғайриимкон аст. Бино ба гуфтаи диссертант барои ҳалли калидии масъалаҳо лозим аст, ки мушкилоти расонахоии анъанавӣ вобаста ба ҳолату имконияти шахру ноҳия ва вилоятҳо омӯхта шаванд ва чораҳои амалӣ намудани ҳадафҳои татбиқи технологияҳои иттилоотӣ – коммуникатсионӣ бештар гардад ва ин имкон медиҳад, раванди ҳамгирӣ заминаи воқеӣ пайдо кунад. Дар баробари ин ба мақсад мувофиқ мебуд, то барои рушди ВАО-и минтақавӣ барномаи махсуси давлатӣ қабул карда шавад, ки он корбурди фановариҳои инноватсиониро дар ҳамохангӣ бо дурнамои рушди расонаҳо фаро гирад.

Муаллиф натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомёфтаи худро, чуноне зикр кардем, дар поёни ҳар боб ба таври мухтасар, инчунин дар хатми рисола пурра зикр намуда, ҳамчунин як идда тавсия ва пешниҳодҳои худро манзур намудааст.

Хулосаҳою тавсияҳои диссертант Абдучалилов Ф. Н. аз нигоҳи касбӣ мантиқӣ буда, баёнгари мундариҷаи диссертатсия ҳастанд ва бо маводи зиёди назариявӣ амалӣ ва далелҳо асоснок гардидаанд. Дар сурати истифода ва ба роҳбарӣ гирифтани онҳо воқеан ҳам барои ҳалли мушкилот дар ин самт метавонанд амалӣ мусоидат намоянд.

Бо вучуди арзиши баланди илмӣ доштани диссертатсия, баъзе ғалату камбудихо дар рисола ба мушоҳида мерасанд. Агар муаллиф ин норасоихоро дар таҳқиқи ояндаи мавзӯ ва таълифи монография ба эътибор гирад, арзиши илмӣ он боз ҳам болотар хоҳад рафт.

1. Фарогирии мавзӯ бисёр васеъ аст ва аз ин лиҳоз дар баъзе фаслҳои кор дар баёни баъзе аз нуктаҳо умумигӯӣ дида мешавад. Шояд ин камбудӣ барои он роҳ ёфтааст, ки мавзӯи мазкур то имрӯз хеле кам омӯхта шудааст.
2. Аз китоби “Пажӯҳиши омодагии электронии Тоҷикистон” иқтибосҳо аз меъёр зиёд истифода шудаанд.
3. Бо дарназардошти он, ки дар муҳити илмӣ тоҷикӣ мавзӯи таҳқиқот нав ва доимр ба ин мавзӯ адабиёти таҳқиқотию илмӣ хеле кам аст, муаллиф метавонист на танҳо пурсишҳои сотиссиологӣ, балки бо пешоҳангони вебжурналистикаи тоҷик мусоҳибаҳо анҷом дода, аз онҳо дар пажӯҳиши хеш фаровон истифода намояд.

4. Баъзе аз фактҳо вобаста ба рушди интернет-журналистика дар музофотҳои Тоҷикистон аз мадди назар дур мондааст. Аз ҷумла, дар вилояти Суғд аввалин сомонаи иттилоотиро Оҷонсии иттилоотии “Вароруд” аз моҳи ноябри соли 2002 ҷаъл карда буд, ки дар он вақт ҳамагӣ 2 – 3 ВАО-и кишвар сомонаи худро доштанду ҳалос. Ин сомона аллакай дар соли 2003 дар озмуни ТАНТИС сазовори Ҷоизаи миллии интернетии Тоҷикистон дар баҳши «Иттилоот ва ҳаёти ҷамъиятӣ сиёсӣ» шуда буд.
5. Дар матни диссертатсия дар зикри номи баъзе аз муаллифону коршиносон, номи яке аз пояғузори интернет-журналистикаи Русия иштибоҳҳо ба назар мерасанд. (масалан, Александр Гагин - Александра Гагина). Ҳамчунин баъзе аз мафҳумҳо дар 2 шакл навишта шудаанд (масалан, “ҷомеаи иттилоотӣ” ва “ҷамъияти ахборотӣ” ва ғ.), ки метавонанд хонандаро разгум зананд.
6. Номи баъзе аз захираҳои электронӣ, шабакаҳои иҷтимоӣ ва табиноти онҳо ғалат ишора шудааст (масалан, AMAZON – платформаи тиҷорати электронӣ аст, на системаи ҷустуҷӯӣ, LINKEDIN бошад, шабакаи вижаи иҷтимоӣ барои муоширати тиҷорӣ, ҷустуҷӯи ҷойҳои корӣ ва кормандон аст).
7. Дар баъзе аз ҷадвалҳои инфографика арқом ғайримантиқӣ дарҷ шудааст (сах.89).
8. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои техникӣ роҳ ёфта, ғалатҳои имлоӣ ҳам мавҷуд аст. Гоҳо дар баъзе мавридҳо сабки публицистии баён ба мушоҳида мерасад.

Эродҳои зикргардида ҷузъӣ буда, мазмуну мундариҷа ва аҳамияти илмии диссертатсияро, ки ба масъалаи моҳиятан бисёр мубрами журналистикаи тоҷик баҳшида шудааст, паст намекунад.

Диссертант аз уҳдаи ҳалли ҳамаи масъалаҳои дар диссертатсия зикршуда баромадааст. Автореферати диссертатсия аз нигоҳи сохтор, мундариҷа, мухтаво ва мазмун дар ҷорҷӯбаи кори илмӣ таҳия шуда, он моҳияти асосии рисоларо фаро гирифтааст. Мазмуну моҳияти асосии диссертатсия дар 7 мақола, аз ҷумла, 3 мақола дар маҷаллаҳои илмии тавсияшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода ёфтааст.

Дар асоси таҳлилҳо метавон ба ин натиҷа расид, ки диссертатсияи номзадии Абдучалилов Фирдавс Низомович дар мавзӯи “Журналистикаи интернетӣ дар Тоҷикистон: ташаккул, мушкилот ва дурнамо” ба талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсион ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвон илмӣ (дотсент, профессор), ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, таҳти №505 тасдиқ гардидааст, мутобиқат намуда, навгониҳо ва аҳамияти баланди илмии он барои назария ва амалияи соҳаи журналистика арзишманд аст ва муаллифи диссертатсия ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.10 - Рӯзноманигорӣ сазовор мебошад.

МУҚАРРИЗИ РАСМӢ:

номзади илмҳои филологӣ, муаллими калони
кафедраи журналистика ва назарияи тарҷумаи
Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик
Бобочон Ғафуров **Ҷамолӣ Илҳом Мазбӯдович**

Илҳом Ҷамолӣ Илҳом Мазбӯдовичро тасдиқ менамоям:

**Сардори РК ва КМ МДТ ДҶХ ба номи академик
Бобочон Ғафуров** **Ашрапова З.Н.**

Чойи қор: Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров
Вазифа: муаллими калони кафедраи журналистика ва назарияи тарҷума
Нишони ташкилот: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, шаҳри
Хуҷанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1.
Нишони саҳифаи махсус: www.hgu.tj
Телефон: [+992] 92 909 98 98, (+992) 92 787 00 01
E-mail: jamolijon@gmail.com